

॥ षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ Chapter - 36

- वसिष्ठ उवाच :- तत्रास्तेऽम्बुतमथापि मातृणामालये नृप ॥
 तच्छृणुष्व महाराज यदि तै कौतुकं महत् ॥ १
- आयार्कूप ह्रीत रव्यातस्तत्रास्ते विमलौदकः ॥
 पुष्पमाकालिकं सूते द्रुमः सिवतौ यदम्बुभिः ॥ २
- तासां समीपे मातृणां विद्येते पनसौ द्रुमौ ॥
 तयोः सूर्योदये ह्याया याति प्राचीमुखे नृप ॥ ३
- अस्तकाले तथार्कस्य प्रतीचीं प्रतिच्छति ॥ ४
- आयार्कूपे नरः स्तान्वा आयार्कदीपाञ्जनं यः ॥
 अञ्जयैन्नयने राजन् स तौ पश्यति पादपौ ॥ ५
- तयोस्तु फलमास्वाद्य स्वादयुक्तं पनैलिमि ॥
 कलौ युगे पि भूपाल खेचरः स भवेत्क्षणात् ॥ ६
- मातृणां पुरतः कुर्याद्वीपिं यः सर्पिणा नरः ॥
 न स्यादन्धः पुमास्तस्यकुले कश्चित् कदाचन ॥ ७

- २ ई तैपनसौ नृपः ॥ द्रुमौ तयोः सूर्योदये ह्यार्ययातः प्राचीमुखे नृपः
 ३ ई कालौ युगौ
 ४ ए द्रुमौ (अ १) पुष्प (ए ३) कलौ

^१आयाणामग्रतो मवत्वा ^२कुमारीमोजयैत वै ॥

विपदस्तस्य नश्यन्ति यपद^३ष्टौ^४मदवा अयि ॥ ८

आख्यातं चण्डमुण्डायामाहात्म्यमिवमुत्तम ॥

यस्त्र श्रवणमात्रेण दूरे यान्ति महाग्रहाः ॥ ९

वसिष्ठ उवाच :-

तर्को गच्छेन्महाराज चण्डीशं लो^कविश्रुतम् ॥

य दृष्ट्वाप्रमानवो मर्त्यो न^{मृ}मृषो जायते नृप ॥ १०

श्रीमाले सत्तु चण्डीशं येर्जयन्ति सकृन्तराः ॥

कल्पान्तैऽपि न तै रा जंत्सोक्मृष्टाः पतन्ति वै ॥ ११

मान्धातोवाच :-

^६श्रीमाले देवदेवेशः कथं चण्डीशसंज्ञया ॥

कृतावतारो प्रसन्नो तन्मै कथय बिस्तरात् ॥ १२

यथा यथात्रमगवान् भावसे तीर्थसम्पन्नम् ॥

तथातथा मम श्रौतुं जायते प्रवणं मनः ॥ १३

वसिष्ठ उवाच :-

^७श्रूयतां राजशार्दूल कथामेतां मगोहराम् ॥

यथश्चण्डीशनाम्नासौ श्रीमालेऽभून्महेश्वरः ॥ १४

२ बी कु-मारीमोजयन्ति वै

य स ई-डी- मोजयन्तिवै ई कुमारी मोजयन्तिवै:

४ ई बी १ यदि (१ ३) ष्टौ (१ ८) हरी १ २ मदवा

२ १ नमृषो ३ १ पेशः ७ बी प्रवण ४ १ श्रूयतां राजशार्दूल

श्लोक १ से ६ तक ए नै नहीं है ।

पाण्डुलिपि ई में श्लोक ६ अध्याय ३६ प्रारम्भ होता है श्लोक

वसिष्ठ उवाच- ततो गन्तै

मातृराराध्यतो दैत्यौ चण्डमुण्डौ महीपते ॥
दैव्या वत्तामेयो लोकान् प्रमथनीतः पुराभूशम् ॥ १५

ततो देवाः सहैन्द्रेण ब्रह्माणं शरणं ययुः ॥
सिद्धैः साध्यैस्तथा यत्नैः सह गन्धर्वकिन्नरैः ॥ १६

विधार्धराप्सरामिश्च वसुभिः समह्वयणैः ॥
ब्रह्माणमिदमाहुस्तै बद्धाञ्जलिपुटाः सुराः ॥ १७

देवा ऊचुः-

चण्डमुण्डौ महादैत्यौ सम्भूतौ मृतले पुनः ॥
ऋमयं प्राप्य मातृभ्यां बाधते भुवनत्रयम् ॥ १८

महर्जगलमासाद्य दुर्गं जलबहिष्कृतम् ॥
उद्धृजितं जगत्ताम्यां प्रजाः पाहि पितामह ॥ १९

पितामह उवाच-

यास्यामः सहिताः सर्वैर्वै श्रीमालं क्षत्रमुत्तमम् ॥
मातरश्चण्डमुण्डायास्तत्र ताम्यां प्रसादिताः ॥ २०
ता एव कथयिष्यन्ति तद्धर्षपायमञ्जसा ॥ २१

३ बी ई दुर्ग बहुजलं कृतम् (ए २) सिद्धिः (ए ३) तासकव
(१ ए) भूशं

बसिष्ठ उवाच :- हृत्युक्तास्तै ततो देवा राजन्सर्द्धं स्वयंमुवा ॥

श्रीमालमाययुः शीघ्रं यत्र ताः सन्ति मातरः ॥ २२

कीर्तिमानग्रतौ यासामायाकूपौऽस्ति विश्रुतः ॥

उद्दश्यो मानवानां च पनसौ यत्र तिष्ठतः ॥ २३

तत्र गत्वा सुरैः साख्दं^७ ब्रह्मा लोकै^८पितामहः ॥

प्रत्यक्षीकृत्य ता देवीरिदमुच्चै कृताञ्जलि ॥ २४

ब्रह्मणोवाच ॥ एतै^२ देव्यः सुराः सर्वे^३ समीयुः शरणार्थिताश्च ॥

अर्द्धिताश्चण्डमूण्डाम्यां जगत्त्रयकदर्यनात् ॥ २५

युष्माभिरभये दत्तै^३ कस्तौ हन्तुं प्रभुर्भवितु ॥

दैवो वा देवराजो वा सिद्धौ गन्धर्व एव वा ॥ २६

तदादिशत देवानां^३ ह्युपायमाशु वै ॥

न विनश्यति येनैवं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ २७

तद्वर्षा (ए १) कै (ए २) तै देव्यः (ए ३) भवितु

- दैव्यु ऊचु :- अस्माभिरमयं दत्तमैताभ्यां कमलासन ॥
अतौ न हन्मौ दैतयौ विश्वबाधाकरावपि ॥ २८
- ब्रह्मावाच :- सर्वेषामपि दैव्यानां चण्डिका त्रासकारिणी ॥
यामस्तां शरणं देवी युष्मभ्यं राचते यदि ॥ २९
- दैव्यु ऊचु :- अस्माकं त्रिणु लोकैणु यानि रूपाणि कानि वै ॥
ब्रह्मस्तैरपि कर्तव्या न वधश्चण्डमुण्डयौः ॥ ३०
- स्त्वं प्रसादितास्ताभ्यां वयं जाता वरप्रदाः ॥
इति मत्वा जगन्नाथ कुरु यत्नव राचते ॥ ३१
- वसिष्ठ उवाच :- इत्थं संशयिहै तत्र मातृभिः सह वैधसि ॥
आजगाम जगद्धात्री चण्डी चण्डाकृतिर्नृप ॥
कृपया परया देवी ब्रह्माणामिदमब्रवीत् ॥ ३२
- दैव्युवाच :- संशयः किमयं देव वर्तते तव चैतसि ॥
त्वमस्य जगतौ धाता प्रभुत्वं मळतामपि ॥ ३३

- १ स डी- नहन्मः प्रैहिदैतयौ ई सदन्यप्रैहिदैतयौ विश्व
बी न हन्मस्तौ हि दैत्यौ यौ विश्वबाधाकरावपि ॥
- २ क सी स डी घ ई प्रान्तकारिणी स-२ त्रासकारिणी
- ३ बी ई कानि वै (ए९) न हन्मनस्तदैतयौ (२४५) मि

प्राणत्राणाय लोकानां चण्डमूण्डवधाय च ॥

अहमाराधयिष्यामि देवदेवं महेश्वरम् ॥

३४

ब्रह्मावाच :-

प्रसीद देवदेवेशि शरणागतवत्सले ॥

एतै लोकाः समुद्दिग्नाश्चण्डमूण्डविचैष्टितैः ॥

३५

दैव्युवाच :-

स्वस्थाः सर्वे सुराः सन्तु स्थाने तिष्ठन्तु मातरः ॥

अत्रैवाराधयिष्यामि जगतामीश्वरं हरम् ॥

३६

वसिष्ठ उवाच :- ^{तन्वा} इत्युक्तवा चण्डिका राजन् विविक्तै विमलै श्रुतैः ॥

प्रदेशे स्थितिमाधाय तपस्कृत् समुद्यता ॥

३७

देवा दिवं ययुः सर्वे ततः सार्द्धं स्वयम्भुवा ना ॥

दैव्यः पर्यवरंस्तत्र तप्यमानां महेश्वरीम् ॥

३८

चण्डी चण्डवला चण्डमूण्डनाशाय मातरः ॥

विश्चय्यासनं पादुमं विप्रती हृदि शंकर ॥

३९

प्राचीनाग्रेणु दग्धेणु तस्थौ मीलितलोचना ॥

४०

१ बी ई- अत्रैवाराधयिष्ये^१हं जगतामीश्वरं

२ ई भुवा । (ए २) भुना (ए ३) पाह्यं

ब्रह्मदण्डामिघातेन ब्राह्मी कृण्डं चकार ह ॥

समुष्टजलसम्पूर्णं^१ षड्विधं पापनाशनाम् ॥ ४१

माहेशी वन्दिश्रृणां^२ कुरुते ज्वालनादिभिः ॥

समि त्कुशाद्याहरणैः^३ कौमारी शक्तिवाहना ॥ ४२

वैष्णवी चक्रहस्ता च^४ भूमिरक्षास्ववस्थिता ॥

ऐन्द्री तु विधिनैपुण्यादुपद्रष्टुः पदै स्थिता ॥ ४३

वाराही जलसम्पूर्णान्कलशानाजहार वै ॥

नारसिंही समीपस्था तालवृन्तावधूनैः ॥

क्षत्र्युं चण्डिकां शक्तिमुपास्तै तपसि स्थिता ॥ ४४

दूता यया कृतः शम्भुः पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयौः^५ ॥

शिवदूतीति सा देवी शिवं दय्यौ महामनाः ॥ ४५

शूलादीनि महास्त्राणि तैले^६ विन्यस्य चण्डिका ॥

रक्षाभौदरी कृतनुरास्थिचर्मविगुण्ठिता ॥ ४६

१ ईं सी डी १ (कत) समित्कुशाद्याहरणैः

सी २ शमौदरी

३ ए वैष्णवी ४ ए शुम्भनिशुम्भ

५ ए भूमि

श्रूदंष्ट्रान्तराला च सैव्यमाना हि शक्तिमिः ॥

श्रीः सन्धुक्ष्यमाणस्य धूमतैवेव सा बभौ ॥ ४७

दैवैशं प्रियमीशानमात्मनि प्रणयाकुला ॥

श्रिप्रती मुबनत्राणकारणैः व्यवस्थिता ॥ ४८

मातृभिः प्रैर्यमाणापि माता विश्वस्य चण्डिका ॥

नाऽऽदातुं कुरुतै चैतः कन्दमूलफलान्यपि ॥ ४९

न पत्रं न फलं नाम्बु न वायुं लमतै ववचित् ॥

शिवध्यानपरा देवी तस्थौ तत्रैकमानसा ॥ ५०

सा वै तपस्विनां क्षान्तिरक्षान्तिरमरद्विषा ॥

सा च विद्यामुमुक्षुणां विद्या गृहमेधिनारि ॥ ५१

सैव श्रद्धा महर्षीणां श्रद्धादुष्टचैतसाम् ॥

तपस्तपः फलं चापि प्रज्ञा प्रज्ञानमेव वा ॥ ५२

ध्यानं धात्री तथा ध्येयं सैव विश्वे प्रतिष्ठिता ॥

एवं तपस्यमानायां तस्यां त्रैलोक्यमातरि ॥ ५३

१ सी बी बाऽऽनुतै के वत्सलै (ग्रान्तःपाठ) स डी वास्ततै
(इत्यपिभ्रांत)

श्लोक

स्लोक

बभौसैव

(४२) सन्धुक्ष्यमाणस्य

(३४६)

न सैहं मारमुद्धौ^५दुभूतघात्री कथंचन ॥

न भूवौ भूधरा राजन्नाद्रीणामपि दिग्गजा ॥ ५४

न शैषा नौ नादिकौलश्च न तु कूर्मौ महानपि ॥

सा शक्तिः सर्वगा चण्डी शिवैकार्गृतया स्थिता ॥ ५५

^२ततश्चकम्पे पृथिवी चुक्षौभ ममकरालयः ॥

शीर्षन्ति पर्वताग्राणि न-यौ^१पि परिवर्तिता ॥ ५६

शक्त्यावतिष्ठते कञ्चिन्न स्थास्तु न चरिष्णु च ॥

निःसत्त्वमिव सर्वं^१ हि सत्तामाद्यं प्रदश्यते ॥ ५७

हाहाकारौ महानासीन् महर्षीणां^३ महात्मनाम् ॥

सीदतौ बीभ्य लोकास्त्रीन् शक्त्याभावान्नरेश्वर ॥ ५८

अथौवाच महेशानमासीनंस्फटिकाचलम् ॥

महासेनः प्रसादैनं प्रणतः प्रह्वया गिरा ॥ ५९

महासेन उवाच :-

दैवदेव जगन्नाथ प्रभौ स्वामिन् महेश्वर ॥

न बुध्यते कथं देवी तप्यमाना महत्तपः^४ ॥ ६०

१ बी सत्त्वं

२ ए तत

३ ई महौजसि ॥ ४७((त्मनांसी

४ ए तपः : (ए ५) मुत (ए ६) न

सा तव प्रेक्षसी तस्या मृशं प्रियतमौ मवान् ॥
तत्किं दर्शनमात्रे पि तवैदग् बद्धमुष्टिता ॥ ६१

अथवा माति सत्यैव भयं लौकिकी श्रुतिः ॥
तत्त्वतां नावसीयन्तै ही श्वराणां प्रवृत्तयः ॥ ६२

अधुना तु मही सर्वा कम्पतै सह पर्वतैः ॥
मीनाहता सरागर्भे पद्मिनीव सहाम्बुजैः ॥ ६३

आमे लक्षणप्रदानस्य जगन्मातृमहेश्वर ॥
सर्वेषां सर्वदस्यापि तव कौट्यमवग्रहः ॥ ६४

दूरस्थस्यापि तुष्यन्ति न तुष्यन्त्युपसृष्टः ॥
आधीनं नागर्ध्यानामेव लोकैश्च प्रमोषनः ॥ ६५

जाणादनुगृहाणीमां चण्डिकां शक्तिमृत्वमगार् ॥
अस्याः कलुषितै चितै मा मूल्लोकविपर्यसः ॥ ६६

वसिष्ठ उवाच :- तच्छ्रुत्वा बाहुल्यस्य वाक्यं विश्वोपकारि तत् ॥
ध्यानपीलितनैत्रोऽभूत्तत्रैव परमेश्वरः ॥ ६७

(ए १) दग् (ए २) द्

(३४८)

अथौदस्थान् महत्सिंघं चण्डिकायाः पुरौ नृप ॥

मातृणां प्रेक्षामाणानां श्रीमालै बत्सलै श्रियाः ॥ ६८

सप्तपातालनिर्मैदाज्जाता मूरिति निश्चला ॥

अशिखानि शिवं मैत्रुः शिवै दर्शनमीयुणि ॥ ६९

प्रसृष्टः सागरान्यांसि नद्यः प्रकृतिमाययुः ॥

भूतानि स्वरथचिह्नानि जातानि शिवदर्शनात् ॥ ७०

अथ देवौऽब्रवीद्देवीं सिंहास्य दुरुरे स्थितः ॥

व्यक्तं तद्व्यक्तै रूपं श्रूयते कैवलं वचः ॥ ७१

देवदेव उवाच :-

हेतुना कैन तै चण्डि यत्नस्तपसि निश्चलाः ॥

किमप्राप्यं तवास्तीति जगन्मातुर्जगत्त्रयै ॥ ७२

देव्युवाच :-

कौ ब्रूते न्तर्हितौऽसि त्वमेवं कृत्वा महत्तपः ॥

यदि दर्शनमायासि तर्हि ब्रूयासि शंकर ॥ ७३

वसिष्ठ उवाच :-

इत्युक्तेन तयक देव्या प्रत्यक्षौऽभूत् महेश्वरः ॥

स्मयमानौ महाराज सिंहासनात् वृक्षैर्वजः ॥ ७४

१ बी ई जगन्मातुर्जगत्त्रयै

बी २ त्वमेवं क कौब्रूतेतर्हि सा ध्वं , सईसी का ब्रूते

ई २ घ कौब्रूतेताहिंते (१ ए) दृष्टा ध्वजः

ततस्तं^१ वीक्ष्य भूतैः^२ प्रत्यक्षां गिरिजाप्रियां
हर्णात्पुलकिता देवी तृष्टाव सह मातृभिः ॥ ७५

दैव्युवाच :- नमो देव महादेव महामूतमहेश्वर ॥
विश्वरूप विरूपाक्षात्र्यक्षा लक्षणावर्जित ॥ ७६

नित्यानित्यमय स्थूलसूक्ष्मभूतमवात्मक ॥
नमो नमस्तै बरद विश्वरूप परात्पर ॥ ७७

अपारं^४ पारं परमं परब्रह्म तमः पर ॥
प्रसीद जगतामीश देवदेव सनातन ॥ ७८

नमश्चिन्मय चिद्रूप चित्प्रकाश चिरंता ॥
नमो चिन्मय कृपाय मैत्र्याय मैहसै नमः ॥ ७९

नमः सीमाय बाताय वास्तुपाय च वास्तवे ॥
नमो निरहसै तुभ्य नमस्ताराय शम्भवे ॥ ८०

नमो अर्थार्थचार्थाय नमः किञ्चिन्मयाय तै ॥
पशवे ः पशुमाथाय हविर्गौ च हविर्भुजै ॥ ८१

- - -

३ क-रु ई - धनैश्वर ४ वी नमस्तै विश्वरूपाक्षा त्र्यक्षा लक्षणावर्जित ।
५ सी क डी ख अपारपारपरं, ७ वी नमो चिन्मय कृपाय (स्यात्)
८ वी नमो हयनीहसै तुभ्यं ९ ए हर्णात्पूल २ ए मातृभिः
६ ई वी नमः पार्याय वार्याय नमः ५ ए मूलमवामवात्मक
७ ई ब्रह्मतमः परं

(३५०)

नमः कपदिनै^१ तुभ्यं परज्ञाय च जिष्णवे ॥

नमस्तै^२ विश्वभूताय वेदानां हृदयाय च ॥ ८२

नमोऽन्धसै^३ महेशाय महारूपाय धन्विने ॥

पञ्चबक्त्राय रूपाय व्यापिनै^४ हिंसिनै^५ नमः ॥ ८३

प्रत्यक्षातीत शब्दार्थदुर्विज्ञेयौपमापर ॥

अर्थापत्तिनिरस्ताय भावाभावाय भास्वते ॥ ८४

न विदुस्तै^६ परं रूपं योगिनां पि निरञ्जनाः ॥

ततः स्तौत्रपदै^७ शम्भौ नम एवास्तु मत्कृतं ॥ ८५

न वैदौ^८ पि हि वैद^९ त्वां स्वयम्भूरिति शुश्रुमः ॥

सा च देवी^{१०} पराशक्तिस्तस्मादव्ययै^{११} तै^{१२} नमः ॥ ८६

वसिष्ठ उवाच :- इत्थं स्तुतस्तथा देव्या^६ श्रीमालै^७ शक्तिभिः सह ॥

उवाच मधुरं वाक्यं प्रसन्नः परमेश्वरः ॥ ८७

देवदेव उवाच :- अचिन्त्यात्वं^६ पराशक्तिर्लोकानामाश्रयः परः ॥

यत्र त्वमसि तत्राहं यत्राहं तत्र^७ कण्डिका ॥ ८८

१ बी ई नमः कपदिनै ब्रह्मपरज्ञानाय जिष्णवे

२ बी ई विश्वरूपाय ३ बी दर्विज्ञेय परापर ई परः ४ बी ई

धर्वैदौ पि वैदस्त्वां, बी ५ शक्तिस्तस्मादायायते नमः । स डी ई

दायायतेनमः १।२ छ दव्यायतेनमः, ६ बी ई स्तुतस्तया ।

७ ए अचिन्त्यात्वं परशक्ति (ए १) जिष्णवे ।

न मयैदावयोर्मैदः कदाचिदपि चाण्डिकै ॥

त्वं शक्तिः सर्वभूतानां शिवो हं शास्वतः परः ॥ ८६

शिवशक्तितमयं सर्वं जगत् स्थावरजगम् ॥ ८७

तदाजप्य महेशानि किं करोमि न त्वं प्रियं ॥

यतासामपि शक्तीनां वाञ्छितं शब्दवेदिदम् ॥ ८८

चाण्डी उवाच :- देवदेव पुरा युद्धे चाण्डमुण्डौ मया हतौ ॥

पुनस्तावैव सम्भूतौ चाण्डमुण्डौ महासुरौ ॥ ८९

अभयं प्राप्य मातृभ्यौ लोकानर्हयतां भृशम् ॥

तेन त्वां शरणं प्राप्तार्थमायि तयोर्वधम् ॥ ९०

यतामदैव कर्तव्यं लोकानां त्राणमीश्वर ॥ ९१

देवदेव उवाच :- हनिष्ये तौ दुराचारीलोकानां भयकारिणौ ॥

पश्यन्तु मातरः सर्वा भवत्वा सह चाण्डिकै ॥ ९२

वसिष्ठ उवाच :- हत्युक्त्वा जगतां धात्री गूहं सस्मार शंकर ॥

सन्निहमानथ तौ भ्येत्य नमस्कृत्यै पुरा त्तर्कम् ॥ ९३

३ = दुराचारीलौ (८९) युद्धे (८७) गूहं

४ = हत्युक्त्वा (९२) स्तदैव

दैवदैव उवाच :-

महासैन महाबाहौ ब्रूहि गत्वा महासुरौ ॥

चण्डमूण्डौ मद्बचनाद् युद्धायाह्वयते शिवः ॥ ६७

वसिष्ठ उवाच :-

इह्या कण्ठा^१ वचः शम्भौश्चण्डीशक्ति मिराभृता ॥

प्राह दैवं महेशानमिदं मधुरया गिरा ॥ ६८

दैव्युवाच :-

तत्राहं शक्तिभिः सार्धं यास्यामि वचनात्त्व ॥

दैत्ययौः कथयिष्यामि त्वदुक्तं दूतरूपिणा ॥ ६९

वसिष्ठ उवाच :-

तथैत्युक्त्वाथ क्षीण^१ चण्डी व्याम^२ प्रचक्रमै ॥

सप्तभिः सहिता राजन् शक्तिभिः सौम्यमूर्तिभिः^३ ॥ १००

मरुजगलमासाद्य दुर्गं जलबहिष्कृतम् ॥

उवाच दैत्यौ दुष्प्रैक्ष्यौ हरवाक्यं स्मितानना ॥ १०१

दैव्युवाच :-

अहं दूती महेशस्य चण्डिका यदि बी^१ श्रुताम् ॥

यदुक्तं दैवदैवन तदर्शणं निश्चिन्तयाम् ॥ १०२

मर्त्यलौकं मनुष्यैर्गु न कश्चिद्विद्यते नरः ॥

राजा वा राजपुत्रौ वा यौ युवां यौधयिष्यति ॥ १०३

१ बी ई व्याम विचक्रमै (३५४) दरः

२ ए सौम्यमूर्तिभि

तदिहागम्यतां शीघ्रं श्रीमाले श्रीबिनिमित्तै ॥

युद्धश्रद्धापनोदवांकरिष्ये नात्र संशयः ॥ १०४

युवाभ्यां पीडित लोकाः शरणं मां समागतम् ॥

तेषां त्राणं करिष्यामि साम्प्रतं युवयौर्बधात् ॥ १०५

वसिष्ठ उवाच - हति चण्डीवचः श्रुत्वा क्रुद्धश्चण्डोदब्रवीद्वचः ॥

मयदं सर्वलोकानां दैत्यानां हर्षनिर्द्धनम् ॥ १०६

चण्डउवाच :- कौयं महेशनामा वै लोकै चण्डि निशम्यते ॥

यो माहोद्वयते क्रुद्धः सप्रमाया लपचैतनः ॥ १०७

श्रीमालं त्वमितौ याहि मृण्ड सैन्यैः सहात्मनः ॥

तं निहत्य रणौ शम्भुं जबात्पाश्चां ममाब्रज ॥ १०८

तथेत्युक्त्व महागज मृण्डो नाम महासुरः ॥

श्रीमाल माययौ दैत्यौ ज्यमुतैः साहसं गच्छामि ॥ १०९

ततो देव्यः समागत्य क्षणान्धविडम्बया सह ॥

सर्वं निवेदयामासुः शम्भोश्चण्डविद्विष्टतम ॥ ११०

१ ए पनोदवांकरिष्ये ३ ए मामाहुयते

२ ए चण्डी

४ ए लपत्वा

५ ए ज्यमुद्वे

(३५४)

अथ सैन्यासुरादूतै रजोभिः सम्बृता मही ॥

न दृश्यन्ते दिनौ नीर्बिन्सं नापि बनानि च ॥ १११

यै वै चिच्छण्डसामीप्यै राजन्नासन् महासुराः ॥

सन्नदागाः समस्तास्ते मुण्डेन सह ब्रजुः ॥ ११२

अथ देवा दिव्यैन्द्राश्च परित्रस्ताः समंततः ॥

शरणौ जगन्पुरीशानं देवदेवं जगद्धर्मकरा ॥ ११३

विमानवरमालुहैः सैवैर्भूतनायकैः ॥

दैवगन्धर्वयक्षाधैरासृतं गगनं नृप ॥ ११४

स्वस्ति जैर्पुमहात्मानो मुनयो दीर्घदर्शिनः ॥

चकम्पे मैदिनी राजन् सखिलवनकानना ॥ ११५

चुत्तमै च पर्योराशिः सह यादोगिरस्वणौ ॥

ततोऽभूज्जगन्मूढः क्षरौ लोकशंकरः ॥ ११६

अविदुद्राव तत्तैर्न्यं समुद्राणि च वागता ॥

तै मुण्ड ऋषो वैत्या दृष्टवान्मत्तं मरेश्वरम् ॥ ११७

४ बी वातिकैः ५ डी वातिकैः, घ ई ५ मूतमातृकैः ५ ई ततोऽभू

३ ई बी तत्तैर्न्यमुद्र तैलाम्बुधिसन्निभम्

१ ए दूतैर २ ए नाबर्हि ३ ए दागाः ४ ए प्रमुखा ५ ए दृष्ट्वा

कुदं कालान्नुप्रस्थं विवृतं दानामुत्कर्षे ॥

मुमुचुः शरसघातान् शूलानि च परश्वधान् ॥ ११८

२ मुशलाग्लिशक्तिं स्त्रिशूलानि स हासिमिः ॥ ११९

रथि मिः सादिभिः ३ ४ कुरैर्गजारोद्दृश्व सर्वतः ॥
सम्बृतो भून्महादेवः पतंगैरिव पावकः ॥ १२०

ततो गृह्य जटामेकां शम्भुः सव्येन पाणिना ॥
५ दक्षिणोनाहरगुदाढं ततो भस्मोदधीयत् ॥ १२१

६ तेन व्याप्त दिशः सर्वा विदिशन् नरेश्वर ॥
न किञ्चिदप्यते राजन्नन्धकारावृतं यथा ॥ १२२

लौचुनेषु सुरारीणामन्तर्गतमतीव तत् ॥
दष्टि-तेजो पहारं च चकार काशमद्भुतम् ॥ १२३

७ दैत्यानां दानवानां च तदाजातेषु मिषिणो ॥
उज्जहार हरः कैशमेकमेव हि पिङ्गलम् ॥ १२४

-०-०-

ए शरघातान्

१ बी शरसघातम् - ई शरसंघातास्तात्

२ ई बी मुशलाग्लिः शक्ति ए- मुशलस्वर्गलाशक्ति

५ बी दक्षिणोनाहरगुदम्

३ ए कुरै ए पावक ई ए नरेश्वर ६ ए दष्टि ७ ए मिषिणो

(३५६)

स च प्रज्जालयामास शुष्कं वनमिवानलः ॥	
मुण्डस्य पश्यतः सैन्यं भस्मीभूतमभूत्क्षणात् ॥	१२५
हरकेशान्लेनोच्चैर्दह्यमानाः सुरद्विजः ॥	
रा ^५ ज्ञस्तिस्वरांश्चकुनिस्वनन्ता गता भुवि ॥	१२६
अथ मुण्डो भयार्तः सन्नाग्नेयीं कु ^२ म् प्रति ॥	
प्रविष्यः प्राणलोभेन देवदेवस्तमन्वगात् ॥	१२७
अर्बुदस्य गिरिः पाश्वे ममाश्रमसमीपगः ॥	
हत्वा शूलं दैत्येन्द्रः पातितो भुवि शम्भुना ॥	१२८
जातो मुण्डस्थलस्तत्र दृश्यते धृपि विभ्रतः ॥	
श्रीमालदग्निकाणोस्ति स देशः पावनः परः ॥	१२९
ततः श्रुत्वा ^४ हतं मुण्डं ससैन्यं प्रातरं नृप ॥	
कृद्वश्चण्डो मिदुदाव श्रीमालं मरुजागलात् ॥	१३०
देवान् वित्रासयामास द्विजांश्च भयकृन् महान् ॥	
ग्रामयन्लोचने स्थूलेदाह्णोहेमधिगले ॥	१३१

-०-०-

३ बी बाणलोभेन, ई-ध व प्रवष्टः प्राण लोभेन ई प्रनष्टः ज्ञाणलोभेन
४ ई बी प्रदेश
२ ए न्नाग्नेयींककु
५ ए हंत
(९१) गता

अप्यधावन् महेशानं देवदग्धे हवाचलः

तमापन्तं सम्जीव्य सैनानीप्रमुखा गणाः ॥ १३२

ववर्षु^२ ह्युक्ता देव्यं शतशः शरवृष्टिभिः ॥

दिव्यास्त्रैः :-

दित्यास्त्रैः^२ समरे^३ ब्रुवा हन्तुकामा महासुरम् ॥ १३३

अथ तेनासुरेन्द्रे गणा मायाभिरदिताः ॥

भीतभीता दिशो जग्मुः निष्कीला इव शात्मलैः^४ ॥ १३४

व्यामगाश्चकुराक्रोशान् हन्यमानाः सुरद्विषाः ॥

त्राहि^५ इति देवेश देत्यादिति^६ बभाषिरे ॥ १३५

ततः ब्रुवो महादेवो मायास्तस्य दुरात्मनः ॥

भालनैवानलेनाशु चक्रे मस्मीकृता नृप ॥ १३६

त्रिशूलं पाणिना गृह्य कालान्^७ यमोपमरं ॥

अभिदुद्राव देवेशो देत्यं हन्तमना हरः ॥ १३७

अथ चण्डो हराद्भीतस्त्वपासपद् रणागर्णात् ।

स्वदुर्गे मनसा कृत्वा प्रययौ मरुजंगलान् ॥ १३८

-०-०-

४ ई घ शात्मलिः

५ ई शात्मवले

६ ई, ई - ६- मस्मीकृती (एह) दिव्यास्त्रः

७ ई- देत्यादितिभाषिरे ।

१६ ई- देवेशो देत्यं

१ ई- तमापततं

२ ई- ववर्षु

३ ई- दिव्यास्त्रैः समरे

(३५८)

- १ तमन्यधावदीशान स्तूयमानः सुरोत्तमैः ॥
त्रिशूलगोचरे ज्ञात्वा तं दैत्यं^{१०} त्रिपुरान्तकः ॥
महर्जुलमासाय प्रोवाचेदं सुरारिह ॥ १३६
- दैवदेव उवाच :- कथं फलायसे चण्डसमरान्निरे मम पश्यत ॥
३ क्षणं तिष्ठ दुराचार शक्तिस्ते विधत्ते यदि ॥ १४०
अन्यायवर्तिनां धर्मः कुतो वास्ति दुरात्मनः^५ ॥
विलुप्य शास्त्रमार्गान्^६ प्रवर्तन्ते कुबुद्धयः ॥ १४१
न लज्जा न बलं तेषां ये वै न्यायपथातिगाः ॥
कुर्वते साधुविद्वेषं विगर्हन्ते च सत्कृपाः ॥ १४२
मर्त्यव्यमिति जानामि पृच्छतो मयि धावति ॥
तत्कर्मसमरान्मूढ प्रयासि प्राणशक्या ॥ १४३
प्राणानपि परित्यज्य सन्तो गच्छन्ति सत्पथं^७ ॥
अधर्मकर्म^८ कुर्वन्ति प्राणहेतोस्त्वसाधवः ॥ १४४

-०-०-

- १ ई तमन्यधावदीशानः स्तूयमानः सुरोत्तमैः
४ बी हृदि २ ई समराः शिरयत्रवः ३ ई क्षणदष्ट
५ ई पुरात्मनः ६ ई मार्गान् ७ ई अधर्मकर्मकुर्वन्ति प्राणहे तो

४९ सुरारिहा

४९ समरान्निरेपश्य

१७९ स्तूयमान

(३५६)

वसिष्ठ उवाच :- इत्युक्तः स च^१ देवेन शम्भुना पृथिवीपते ॥

निवृत्तः शूलमुच्यते चण्डिकाकूलवाणाः ॥ १४५

शम्भो शूलं प्रचिदोप भासुरं ब्रह्मवर्चसम् ॥

तस्यापतत्सवाशुदेवदेवो महेश्वरः ॥ १४६

त्रिशूलं प्राहिणां^६ स्फुरि^५ लिंगप्रकरांलबणां ॥ १४७

ज्योतिवादिनो देवास्तदा सिद्धा महर्षयः ॥

तुष्टुबुः परमीशानं सर्वलोकादिहारिणम् ॥ १४८

तत्त्रिशूलं बभौ मार्गे शूलदग्ध्वासुरद्विषः ॥

विभेद वक्तो बलवद् गृहः क्रौंचमिवेष्टुणा ॥ १४९

निपपात महीपृष्ठे त्रिशूलैर्न हतार्जसुरः ॥

ततो देवाः सगन्धर्वाः सिद्धाश्च परमर्षयः ॥ १५०

ताश्चैव भातरः सर्वाः सह चण्डिकास्तुवन् ॥

प्रणोमुश्च महादेवं वर्णन्तिः कुसुमात्करम् ॥ १५१

-०-०-

१ ई सचदेवेन ५ ए मचदेवेन

२ ई निवृत्तः

३ ई मुचस्य

४ ई तुष्टुबुपरमे

(१४६) म्बु

(१४७) त्रिशूलं

प्रसन्नाश्च दिशः सर्वाः पवनो विमलः शिवः ॥

सप्रभाण्यमवन् भूप मुक्तानि त्रिदिवीकसा^१ ॥ १५२

ततो देवाः सगन्धवाः पुरस्कृत्य पितामह^२ ॥

श्रीमालं सहस्रेण प्राप्ता ऊचुरिदं वचः ॥ १५३

देवा ऊचुः -

देवदेव प्रभो स्वामिन् शरणागतवत्सल^३ ॥

अनेने कर्मणा प्रीता देव किं कर्महे क्य^४ ॥ १५४

देवदेव उवाच :-

अत्राहं निर्मलं लिगे करिष्यामि स्थितिं सुराः^२ ॥

सह^३तार्थेनैकेश्वरं गणेश्वरं सविनायकैः ॥ १५५

अत्राधिपेश्व भूतेश्वरं वत्स्यामि सततं सुराः ॥

श्रीमालं ज्ञेयमासाद्य नरा मां पूजयन्ति ये ॥

तेषां युगपदिच्छन्तु दातुमिच्छां दिवीकसः^५ ॥ १५६

देवा ऊचुः

श्रीमालं पूजयिष्यन्ति भक्त्या त्वां नाथ ये नराः ॥

पूजितास्तेभ्यो विष्यन्ति सर्वे देवाः सवासवाः^६ ॥ १५७

कृतानि तैश्च तीर्थानि भविष्यन्ति न संशयः ॥ १५८

-०-०-

१ ई वत्सलः

२ ई सुराः स्थितं

३ बी ई स तीर्थे ४ ई सहतीर्थे

४ ई श्रीमालं ज्ञेयमाश्रित्य नरामांसन्यतिये

५ ई पूजितास्तेभ्यो विष्यन्ति

६ ई कृतानियन्तीर्था

(३६१)

देवदेव उवाच :- पुनः किं तै^२ प्रियं चण्डि करोमि ब्रूहि वाच्छि^१त ॥

एतासां देवशक्तीनां यतः श्रेष्ठसि मे मता ॥ १५६

चण्डी उवाच :- यदि तुष्टांसि देवेश देव्यो मे प्रार्थिता वरः ॥

चण्डीश इति नाम्ना वै विख्याता भव भूतलै ॥ १६०

देवदेव उवाच :- एवमस्तु जगद्धात्रि चण्डिके^३ वाच्छित्तव ॥

चण्डीश इति मन्नाम लोका^१स्य कीर्तयिष्यति ॥ १६१

एतच्च ब्रूदण्डेन ब्रूयाणी कुण्डमुत्तमं ॥

यच्चकार महेशानि प्रियं तन्मे भविष्यति ॥ १६२

अत्र क्रीडां करिष्यामि शिष्या सह पर्वसु ॥

सह सर्वैः निजगणै^१रा सहोरात्रमतन्द्रितः ॥ १६३

स्नास्यन्ति मानवा यत्र श्रद्धया चण्डि वर्वसु ॥

तेषां भूतगणैः सार्द्धि^१तुष्टां वास्यामि सम्पदः ॥ १६४

नरो भूतज्वरातो यः कुण्डे स्नास्यति भक्तिरः ॥

तत्क्षणदेव चैतस्य ज्वरो नाशं प्रयास्यति ॥ १६५

-०-

१ ई सितंसता

२ ए प्रिय

३ ए वच्छित्तव

(३६२)

पूजयित्वात्र ये चण्डीं शक्तीः सप्त च विश्रुताः ॥

दास्यन्ति देवतास्तेषां वांछितानि न संशयः ॥ १६६

ब्राह्मीकुण्डे नरः स्नात्वा श्रीमाले योगिनां प्रिये ॥

यो^७र्च्चयिष्यति मां भक्त्या स देवां न तु मानुषाः ॥ १६७

चैत्र^१ मासि त्रयोदश्यां चतुर्दश्यां च चण्डिकां ॥

द्रव्यन्ति मामिहागत्य ये नरास्ते न देहिनः ॥ १६८

यदा देव्यै वरां दत्तां देवैश्चैत्रपुरोगमैः ॥

श्रीमालेत्र ततोस्माभिरक्तारः प्रतिश्रुतः ॥ १६९

चण्डि सवैष्णु तीर्थेषु कृतस्नानां यतेन्द्रियः ॥

समते यत्फलं तत्स्यादत्रैव मम दर्शनात् ॥ १७०

यो नमस्कृत्य चण्डीशं चण्डिकां च शिवप्रियम् ॥ १७१

पूणामेच्चण्डमुण्डार्यां न स पापेन लिप्यते ॥ १७२

श्रीतीर्थमुत्तमालोके चण्डीश्रीदयितं परम् ॥

तत्र वासी ममाभीष्टः सत्यमेतद्वीक्ष्यहम् ॥ १७३

-०-०-

१६६-४- चैत्रमासे ३-४- सी नरास्तेन -- देकिन अक्षर

वृटि पाठ, ४६ डी ख नरास्ते न च देकिनः ५बी मामिह्यगत्य नरास्ते
न च देहिनः ।

६ ई ए मुत्तमलो

७ ई इवीमिते

८ ए योञ्च

९ ए तक्तासांभागीष्टः

(३६३)

श्रीमाले यं नमि^{प्य}स्मिन् मां तथा मङ्गलं ॥

तैरहंसर्वतीर्थेषु पूजितः स्यां न संशयः ॥ १७४

यावज्जन्म^६स्य सूर्यश्च घनै यावन्मही प्रजाः ॥

स्थितिं तावत्कारिष्यमि^६ लिङ्गि^३स्मिन् वरदां नृणाम् ॥ १७५

मूर्त्तिमानिहसम्बिष्यलिङ्गे^४ कल्पपूजिते ॥

चतस्रो घटिका^२ यावन्निवत्स्यामि न संशयः ॥ १७६

सर्वत्र सुलभां देवि लोकानामहमन्वहम् ॥

श्रीमाले दुर्लभः किन्तु तथा वै मङ्गलं ॥ १७७

वसिष्ठ उवाच :- इत्युक्त्वा समहीषाल देवदेव स्तिरादये ॥

चण्डी च साद्विमायामिगता स्थानं यथामतः^३ ॥ १७८

अवस्थानं विदधिरं तत्राशिनं सुरेश्वरः ॥

राजन् सर्वाणि तीर्थानि सर्वे च त्रिंशद्विष्टाः ॥ १७९

एकस्तु^४ क्तुरां वेदानधीते वा यथाविवि ॥

एकः पश्यति श्रीमाले चण्डीशं हि समं तयोः ॥ १८०

-०-०-

३ वी हं यथागतम्

१ हं तैरहंस

२ हं दुर्लभकिंतु

४ हं दानवतिवाथ

५ हं एकः पश्यति चण्डी

६ ए स्थिति

६ ए प्रजा

(३६४)

एकः सर्वाणि दानानि ददाति श्रद्धयान्वितः

एकः पश्यति श्रीमाले चण्डीशं हि समं तयोः १८१

एकोऽष्टवाणिकं विप्रमुपनीते यथाविधि ॥

एकः पश्यति श्रीमाले चण्डीशं हि समं तयोः ॥ १८२

ददाति कपिलामेकः सर्वोपस्करसंयुताम् ॥

एकः पश्यति श्रीमाले चण्डीशं हि समतयोः ॥ १८३

चान्द्रायण-शतं त्वेकश्चरतीह यथाविधि ॥

एकः पश्यति श्रीमाले चण्डीशं हि समं तयोः ॥ १८४

प्रासादे देवदेवस्य ध्वजारोपं करोति यः ॥

सर्वसेदयुतं चैकं शिवलोकै न संशयः ॥ १८५

लिङ्गात्प्रमृति दंढाग्रं यावयः कुरुते ध्वजम् ॥

निरिद्रो न कुलं तस्य कदाचिदपि जायते ॥ १८६

ब्राह्मीकुण्डे नरः स्नात्वा चण्डीशं योर्चयिष्यति ॥

न तस्य नरकं पातां न तस्य यमयातना ॥ १८७

राजन् किम्बहुनोक्तैर्न विधिवादेन वा विभो ॥

श्रीमाले प्राप्य चण्डीशं न पापैर्बाध्यते नरः ॥ १८८

-०-

१ बी ई एको ष्टवाणिकीं कन्यामुद्वाहयति धर्मतः २० ई संयुतं

२ बी ई साग्रं

३ बी लिङ्गात् प्रमृति यो यावदण्डाग्रं कुरुते ध्वजम्

श्लोक

४ ई कुण्डेनरस्वनात्वा

(३६५)

इति ते कथितं सर्वं चण्डीशांत्पत्तिकारणम् ॥

कृत्वायन् मानवा भक्त्या नरो न नरकं व्रजेत् ॥ १८६

-०-

इति श्री स्कंद पुराणे एकाशीति साहस्र्यां दिशव्यधिकायां
ब्राह्मविषागे श्रीमालमाहात्म्ये चण्डीश माहात्म्यं नाम षड्विंशोऽध्यायः
॥ ३६ ॥